

Религиозни ракурси в контекста на философската идея за плурализма

В историята на европейската култура елинският свят е носител на идеята за демокрация, отглас на идеята за многообразие и плурализъм. В древността обосновката на обществото е минавала през различните психологически типажии, приписвани на езическите божества. В културологичен план, целият средиземноморски регион, вероятно поради факта, че жителите му са се занимавали с търговия и корабоплаване, дава широк потенциал за плуралистични отношения. Последните съответно рефлектират в митологията и ежедневието. Цялата плеяда от богове не се подчиняват на една единствена идея, а всеки проявява своя идентичност, където са възможни противоречия и прояви, несходни за величието на боговете. Като оставим настрана няколкото етапа в елинската култура за реформи в съзнанието на елинския свят, вероятно най-значим по времето на Еврипид, ще видим, че чак при Платон се проявяват първите наченки на борбата с плурализма.

В това отношение работата на Карл Попър *The Open Society and Its Enemies*, отчита идейните перспективи на тоталитарното мислене, което по същество не приема многообразието и противоречията. Осмислянето на връзката на юдейската с елинската култура, плод на които е християнството, ни представя борбата на различните светогледи на номадските еврейски племена с техния патриархален и патерналистичен усет за съществуване и плуралистичните отношения на търговеца и селянина в средиземноморския регион. За обяснение трябва да подчертаем, че християнството в случая не се разглежда като чисто религиозен, а като културен феномен, което означава, че в религиозен план личността на Иисус Христос остава отворена парадигма, докато в религиозно-идейните и държавно-канонически интерпретации представлява културна трактовка.

В този смисъл наистина интересен се оказва идейният преход, който се осъществява от идеята за единния Бог към идеята за парадоксалния Бог на християнството, което твърди, че идеята за Светата Троица е велика тайна. В тази велика тайна ясно можем да видим наченките на плуралистичен вектор на мислене, в който Отец споделя отговорности и действия, които не се отнасят само до Него, тоест до една Личност.

Явно в тези вътрешни противоречия, които остават велика тайна на Откровението, християнството в различните си периоди на съществуване, се е опитвало да смекчи вътрешните противоречия за сметка на евангелските послания, дадени чрез образа на Исус Христос в света. Много историци, предимно реформатори, като например Адолф Харнак, твърдят, че християнството в своето историческо развитие все още не може да се откъсне от стереотипите на еврейската култура.

Законническото отношение, което по същество структурира номадската идея – Баща – синове, в християнството се превръща в отношение Троица?! - Ангелски свят – мъж – жена...

По същество тази йерархична структура, която е характерна за целия средновековен период на християнството, сама по себе си е противоречива. В книгата си „Византийско богословие“ отец Йоан Майендорф отчита йерархичната слабост на Ареопагитите, като подчертава, че Архангел Михаил, който би следвало да е предпоследен в йерархичната подредба на ангелския свят, парадоксално се оказва началник на всички ангелски войнства. Това движение по вертикала представлява един плуралистичен пробив в систематичното изложение на византийската мисъл. Факт, който подсказва трудността да бъде подчинено Евангелието и структурирано по идеите на еврейския патернализъм.

В това отношение реформацията в социален аспект (подчертаваме в социален, защото във верови аспект имаме тежки фанатични форми на вяра) в някои направления представлява пробив в средновековно-феодалните църковно-държавни отношения.

По отношение на веровите концепции отчитаме наличието на много ортодоксии, явление, което подсказва възможността за преодоляването на едностранните или ограничени възможности на определени църкви да представят един универсален модел на християнството. Явно в процесите на осмислянето на плурализма, като философска концепция и религиозна трактовка е нужна нова идейна постановка, която да се опита да преодолее идейните и социални закостенелости в църквите, които пречат на пълноценните човешки взаимоотношения.

Явно като защитна реакция, тук държим да подчертаем, че християнството, което не се намира под влиянието на религиозния усет за Христос, а по-скоро под влиянието на философско-културните трактовки на Евангелието, се опитва чрез стари идейни форми да защити позициите си. Тази реакция ни отвежда към стария свят на инквизицията, религиозната сегрегация, религиозния фанатизъм и църковно-държавен автократизъм.

След падането на комунистическия режим в Източна Европа, което някои политолози определят като посткомунистически период, можем да отбележим, че в България християнските общности имаха възможност да заявят своята самоидентификация, която обаче по същество определи по-скоро различията между християните отколкото тяхното единство в Христа.

При различните църкви, социалната рефлексия за запазване или развитие на религиозното статукво доведе до разнообразни духовни прояви.

Казионната православна църква открито притиска държавата за поддържане на църковно-държавни отношения, които са архаични и нямат отношение към съвременността. Със синодално решение е забранено на архиереите и свещенослужителите да влизат в съвместна молита и съслужение с други християни, като се опитват да вменят тези си действия на държавата под формата на църковно-държавен протокол.

От друга страна **реформаторските църкви** в дисидентски дух (подчертаваме дисидентски, защото голяма част от духовните водачи на днешните църкви са кротували по времето на комунизма) се опитват да се самоопределят като жертви на безбожен терор или религиозно отстъпничество заради твърдостта във вярата си. И тук е важно да изясним религиозния феномен, който се проявява под формата на културно-религиозен архетип, който вътрешно цели възможността за контакт или осъществяване на плуралистични отношения за сметка на личното самоопределение и съзнание за достойнство.

Феноменът се състои в това, че **жертвата и палачът** еднакво се явяват във формата на инквизитори, което в идеен план се прехвърля върху отговорността на Отца, Който въздава. Желанието да бъде компенсиран, дали за сметка на личностни разбирания или социален статут, довежда християнина до желанието му да упражни светогледа си под формата на логосен модел, което означава, да съвмести противоречията, неудовлетворенията и всичко, което не отговаря на системата на мислене в логическата постановка на праведно и неправедно, свято-грешно, като се забравя основното послание на Иисус Христос: „Не съдете, за да не бъдете съдени”.

Оказва се, че моралистичното **желание на човека да узакони Бога като суверен**, от една страна, и от друга, да се самоопредели в идеята за единното, общото, общовалидното, общоценното, довежда до парадокса, до странните обстоятелства да не усещаме присъствието на Христовата любов в цели църковни общности. Образът на Отец става проекция на нашия несъвършен дух. В този смисъл осмислянето на вътрешните заявки на идеята за Светата Троица, като възможен плурализъм, представляват предизвикателство за духовното, философско и гражданско-политическо осмисляне на идеите на плурализма.